

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**



ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи

Микола ДИВАК

2025р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

**з дисципліни «Політичні процеси, відносини та інститути як
об'єкти політологічного аналізу»**

ступінь вищої освіти – доктор філософії

**галузь знань – С Соціальні науки, журналістика, інформація
та міжнародні відносини**

спеціальність – С2 «Політологія»

освітньо-наукова програма – «Політологія»

кафедра політології та філософії імені Сергія Коновала

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	Самост. робота (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)
Денна	1	2	30	30	90	150	2

Робоча програма складена на основі освітньо-наукової програми «Політологія» підготовки доктора філософії галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини, спеціальності С2 Політологія, затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 8 від 26 червня 2025 року).

Робочу програму склав доцент кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала кандидат політичних наук, доцент **Володимир ТОМАХІВ**.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології та філософії імені Сергія Коновала протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

Завідувачка кафедри



Тетяна ЧОЛАЧ

Гарант ОНП «Політологія»
д. пол.н., професор



Олег РУДАКЕВИЧ

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Політичні процеси, відносини та інститути як об'єкти політологічного аналізу»

1.Опис програми

Дисципліна – «Політичні процеси, відносини та інститути як об'єкти політологічного аналізу»	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань – С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини Спеціальність – С2 Політологія	Статус дисципліни – Вибіркова Мова навчання – українська Рік підготовки: – 1 Семестр: – 2
Загальна кількість годин – 150 год	Освітня програма – освітньо-наукова програма – «Політологія»	Лекції: – 30год Практичні заняття: – 30 год
Тижневих годин : 10 год, з них аудиторних – 4 год	Ступінь вищої освіти – доктор філософії	Самостійна робота: – 90 год
Вид підсумкового контролю – залік		

1. Опис дисципліни.

Навчальна дисципліна спрямована на поглиблене теоретико-методологічне осмислення політичних процесів, відносин та інститутів як ключових об'єктів сучасної політичної науки. Курс орієнтований на формування у здобувачів третього рівня освіти системного бачення структури та динаміки політичної реальності, оволодіння сучасними концептуальними підходами до аналізу політичних трансформацій, інституційних змін і взаємодії акторів у багаторівневих політичних системах. У межах дисципліни розглядаються класичні та сучасні теоретичні традиції дослідження політичних процесів (інституціоналізм, неоінституціоналізм, структурно-функціональний підхід, теорія раціонального вибору, дискурсивний та мережевий підходи), аналізуються типології політичних відносин, механізми формування та функціонування політичних інститутів, їхня роль у забезпеченні стабільності й змін політичних систем.

1.1. Мета навчальної дисципліни – метою дисципліни є комплексне висвітлення і засвоєння здобувачами проблематики природи політики, політичних інститутів, політичних відносин та процесів як її складової. Дисципліна спрямована на формування у здобувачів теоретичних знань та вироблення практичних навичок щодо наукових уявлень про політичну реальність, розуміння розвитку політичних процесів і відносин, засобів впливу на них, усвідомлення ролі політичних інституцій, суб'єктів й об'єктів політики.

1.2. Завдання вивчення дисципліни:

- сформувати цілісне теоретико-методологічне розуміння сутності, структури та типології політичних процесів, відносин і інститутів у контексті сучасної політичної науки.
- поглибити знання сучасних підходів і концепцій дослідження політичних процесів із урахуванням трансформацій глобального та національного політичного простору.
- розвинути здатність застосовувати сучасний методологічний інструментарій (системний, інституціональний, компаративний, поведінковий, неоінституціональний підходи) у власних наукових дослідженнях.
- сформувати навички критичного аналізу політичних явищ і процесів, оцінювання їх динаміки, суперечностей та тенденцій розвитку.
- поглибити розуміння механізмів прийняття політичних рішень, функціонування політичних інститутів та взаємодії суб'єктів політичного процесу.
- розвинути здатність до концептуалізації та моделювання політичних процесів, прогнозування їх можливих сценаріїв.
- сприяти формуванню академічної культури дослідження, зокрема навичок наукової аргументації, підготовки аналітичних матеріалів і дотримання принципів академічної доброчесності.

2. Зміст програми дисципліни «Політичні процеси, відносини та інститути як об'єкти політологічного аналізу»

Тема 1. Сутність та типологія політичних процесів

Загальне поняття політичного процесу, макро- та мікрорівні його аналізу. Політичний процес як функціонування політичних інститутів, інтегральна активність соціально-політичних акторів. Концептуальні підходи до інтерпретації політичного процесу. Структура та типи політичного процесу. Політичні зміни та розвиток. Режими протікання політичного процесу.

Концептуальний підхід Г.Алмонда та Б.Пауелла до визначення основних фаз політичної динаміки: артикуляція та агрегування інтересів, прийняття та реалізація рішень, контроль та корегування. Суб'єкти політичного процесу. Внутрішня динаміка політичного процесу як розстановка та співвідношення соціально-політичних сил, сукупність їх акцій та інтеракцій. Поняття «політична сцена». Політична взаємодія та політичні відносини. Політичні відносини: типологія, форми та функції. Внутрішньополітичний процес в умовах війни та воєнного стану.

Тема 2. Методологія дослідження політичних процесів

Еволюція методологічних підходів до дослідження політичних явищ. Виникнення та розвиток інституціоналізму. Поняття інституціональної стабільності та розвитку. Внесок Чикагської школи політичних наук у розвиток методології досліджень. Особливості та розвиток біхевіористського методу в політології, сутність та складові принципу верифікації наукових теорій. Формування структурно-функціонального аналізу в працях Т.Парсонса, його предмет та основні методологічні принципи. Теорія структурації Е.Гідденса, поняття соціально-політичної структури та практики. Системний підхід до вивчення політичних систем. Циклічна модель політичної системи Д.Істона. Виділення основних системних понять та методологічних принципів аналізу.

Тема 3. Політичні відносини: сутність, структура, типологія

Поняття політичних відносин. Структура політичних відносин. Суб'єкти політичних відносин. Об'єкти політичних відносин (влада, ресурси, статус, політичні рішення). Владний вимір політичних відносин. Домінування і підпорядкування як форма політичного зв'язку. Легітимність як умова стабільності відносин. Політичне представництво та механізми делегування влади. Типологія політичних відносин.

Трансформація політичних відносин у сучасних умовах. Вплив глобалізації на політичні відносини. Цифровізація політики та нові форми комунікації. Особливості трансформації політичних відносин в Україні (децентралізація; розвиток громадянського суспільства; євроінтеграційний вектор.) Особливості політичних відносин в умовах російсько-української війни.

Тема 4. Прийняття політичних рішень як змістовна складова політичних процесів та відносин: суть, технології прийняття і впровадження.

Прийняття політичних рішень як змістовна складова політичних процесів та провідна форма політичних відносин. Суть і види політичних рішень. Фази управлінського циклу в політиці. Стадії і учасники процесу прийняття політичних рішень.

Технології прийняття одноосібного рішення у політиці: формальна, змагальна, колегіальна. Колективні рішення і консенсус. Голосування як спосіб прийняття рішень. Чинники ефективності політичних рішень. Прийняття державних рішень: моделі, способи, основні етапи.

Тема 5. Суб'єктивний вимір політичних процесів: політична свідомість, культура та ідеологія

Політична свідомість та ідеологія. Визначення та структура політичної свідомості. Політична свідомість як форма відображення політичного буття. Обумовленість політичної свідомості історичними, національними, соціально-економічними і культурними чинниками розвитку суспільства. Політична свідомість і політична воля. Авторитарна і демократична свідомість. Поняття політичної культури. Поняття політичної ідеології, її сутнісні риси, рівні та функції. Сутнісні риси політичної ідеології. Структурні елементи політичної ідеології. Рівні політичної ідеології: теоретико-концептуальний, програмно-політичний, актуалізований. Функції політичної ідеології. Основні політичні ідеології сучасності.

Тема 6. Світовий політичний процес.

Міжнародний політичний процес: поняття, основні концептуальні засади аналізу, закономірності та тенденції у ХХІ ст. Елементи міжнародного політичного процесу. Суб'єкти міжнародної політичної діяльності і відносин. Характерні риси та особливості сучасного світового політичного процесу. Світова політика як складна і суперечлива система міжнародних відносин та процес їх урегулювання.

Діалектика внутрішньої і зовнішньої політики. Критерії класифікації форм та видів міжнародних відносин. Основні тенденції розвитку сучасної світової політики. Україна в контексті міжнародних відносин. Політичні аспекти глобальних проблем сучасності. Поняття глобальних проблем людства та їх класифікація. Основні теоретичні підходи до поняття «глобалізація». Вплив глобальних проблем на світову політику. Україна в сучасних глобалізаційних процесах.

Тема 7. Політична організація життя суспільства.

Системний підхід: генеза, сутнісні характеристики. Системна модель політичної системи Д. Істона. Функціональна модель Г.Алмонда. Концепція політичної системи Т. Парсонса. Інформаційно-кібернетична модель. Сутність і функції політичної системи. Підсистеми політичної системи. Політичні

відносини, політична організація суспільства, ЗМІ, політичні принципи та норми, політична культура як структурні компоненти політичної системи.

Тема 8. Політичні інститути як об'єкти політологічного аналізу

Поняття політичного інституту. Структура і типологія політичних інститутів. Формальні та неформальні інститути. Інституціоналізація та деінституціоналізація. Держава як універсальний інститут політичної системи. Особливості держави як політичного інституту.

Недержавні інститути в політичній системі. Політичні партії. Історичні етапи формування і розвитку політичних партій. Особливості сучасного етапу в розвитку політичних партій. Відмінності українського партогенезу. Зовнішні і внутрішні функції партій. Партійні системи. Партійні системи в рамках національно-цивілізаційних традицій. Зростання впливу праворадикальних партій в Європі: причини та наслідки.

Тема 9. Індивідуальний та колективний рівні політичних процесів.

Людина як суб'єкт та об'єкт політики. Участь особи у політиці. Політична участь. Форма та типи політичної участі. Фактори впливу на політичну участь. Соціальні групи як суб'єкти політики.

Політичні еліти та лідери як суб'єкти політичного процесу. Основні ознаки політичної еліти. Типи політичних еліт та лідерства. Концепції політичних еліт. Особливості рекрутації політичних еліт. Особливості формування політичних еліт та лідерства в сучасній Україні. Роль масмедіа у політичних процесах.

Тема 10. Політичні зміни як фактор суспільного розвитку та політичних процесів. Політичні конфлікти.

Сутність політичних змін. Політичні зміни як специфічний тип соціальних змін, зв'язаний із переїнами в механізмі владної регуляції суспільства. Стабільність і кризи в соціально-політичному розвитку. Структурні компоненти моделей соціально-політичних змін. Основні підходи щодо визначення природи політичних змін (Р.Арон, Р.Даль, Б.Рассет, С.Ліпсет С.Хантінгтон.). Проблема стабільності політичного розвитку. Кризи і конфлікти в політичному розвитку.

Політична криза як фактор соціальних змін і як ослаблення чи втрата рівноваги між соціальними акторами. Типологія політичних криз. Конфлікт як соціальне явище. Основні положення сучасної теорії конфлікту: Л.Козер, Дж.Рекс, Р.Дарендорф, Дж.Бертон, Г.Зіммель та ін. Сутність політичного конфлікту: форми, моделі, типи і функції. Етнополітичні конфлікти. Шляхи і способи розв'язання політичних конфліктів.

Тема 11. Політична модернізація і транзит в політичних процесах.

Особливості політичних трансформацій в контексті стабільної динаміки і стійкого розвитку. Поняття, сутність і етапи політичної модернізації. Типи і шляхи модернізації. Концепції модернізації (Р.Даль, Г.Алмонд, А.Пай, С.Хантінгтон, К.Дойч, А. Пржеворський). Зміст і основні характеристики

політичної модернізації. Раціоналізація влади, диференціація політичної структури, масова політична активність. Суперечності політичної модернізації.

Концепції політичного розвитку і транзитології. Політична транзитологія: генеза ідей (Арістотель, Полібій, Макіавеллі, К.Маркс, А.Токвіль). Теорії транзитології (Д.Ростоу, А.Пржеворський, Ф. Шміттер, Г. О'Доннел, Х.Лінц і А.Степан). Політична модернізація в сучасній Україні. Футурологія політики. Проблема політичного прогнозування: історична ретроспектива та сучасний стан.

3. Структура залікового кредиту

Тематика залікового кредиту	Лекції	Практ.	Самост. робота	Контрольні заходи
Тема 1. Сутність та типологія політичних процесів	4	4	8	Опитування, оцінка завдань самостійної роботи, захист презентацій
Тема 2. Методологія дослідження політичних процесів	2	2	8	
Тема 3. Політичні відносини: сутність, структура, типологія	2	2	9	
Тема 4. Прийняття політичних рішень як змістовна складова політичних процесів та відносин: суть, технології прийняття і впровадження	2	2	8	Опитування, оцінка завдань самостійної роботи, захист презентацій
Тема 5. Суб'єктивний вимір політичних процесів: політична свідомість, культура та ідеологія	2	2	8	
Тема 6. Світовий політичний процес	4	4	8	
Тема 7. Політична організація життя суспільства	2	2	8	Опитування, оцінка завдань самостійної роботи, захист презентацій
Тема 8. Політичні інститути як об'єкти політологічного аналізу	4	4	9	
Тема 9. Індивідуальний та колективний рівні політичного процесу	2	2	8	
Тема 10. Політичні зміни як фактор суспільного розвитку та політичних процесів. Політичні конфлікти	4	4	8	Опитування, оцінка завдань самостійної роботи, захист презентацій
Тема 11. Політична модернізація і транзит в політичних процесах	2	2	8	
Всього	30	30	90	

4. Тематика практичних занять

Мета практичних занять:

- поглибити теоретико-методологічне розуміння політичних процесів, відносин та інститутів як складових предметного поля сучасної політології.
- сформувати здатність до самостійного наукового аналізу структури, типології та динаміки політичних процесів із застосуванням міждисциплінарних і порівняльних підходів.
- розвинути навички критичної інтерпретації наукових концепцій і сучасних досліджень, а також уміння аргументовано вести наукову дискусію.
- вдосконалити вміння застосовувати теоретичні моделі до аналізу сучасних політичних трансформацій, зокрема в умовах воєнного стану та глобальних змін.

Тема 1. Сутність і типологія політичних процесів.

Питання для обговорення:

1. Поняття політичного процесу. Політичний процес як загальна динамічна характеристика всієї політичної системи.
2. Макро-та мікрорівні аналізу політичного процесу.
3. Типологія політичних процесів.
4. Актори політичного процесу.
5. Публічне управління як політичний субпроцес.
6. Внутрішньополітичний процес в умовах війни та воєнного стану.

Тема 2. Методологія дослідження політичних процесів

Питання для обговорення:

1. Еволюція методологічних підходів до дослідження політичних явищ. Виникнення та розвиток інституціоналізму.
2. Формування структурно-функціонального аналізу в працях Т.Парсонса, його предмет та основні методологічні принципи.
3. Теорія структурації Е.Гідденса, поняття соціально-політичної структури та практики.
4. Виділення основних системних понять та методологічних принципів аналізу.

Тема 3. Політичні відносини: сутність, структура, типологія.

Питання для обговорення:

1. Поняття політичних відносин. Структура політичних відносин.
2. Владний вимір політичних відносин. Домінування і підпорядкування як форма політичного зв'язку.

3. Типологія політичних відносин.
4. Трансформація політичних відносин у сучасних умовах. Вплив глобалізації на політичні відносини. Особливості політичних відносин в умовах російсько-української війни.

Тема 4. Прийняття політичних рішень як змістовна складова політичних процесів та відносин: суть, технології прийняття і впровадження.

Питання для обговорення:

1. Суть і види політичних рішень.
2. Стадії і учасники процесу прийняття політичних рішень. Чинники ефективності політичних рішень.
3. Прийняття державних рішень: моделі, способи, основні етапи.
4. Чинники ефективності політичних рішень.

Тема 5. Суб'єктивний вимір політичних процесів: політична свідомість, культура та ідеологія.

Питання для обговорення:

1. Визначення та структура політичної свідомості.
2. Поняття політичної культури.
3. Поняття політичної ідеології, її сутнісні риси, рівні та функції.
4. Сучасні політико-ідеологічні системи, їх поширення у світі та Україні.

Тема 6. Світовий політичний процес.

Питання для обговорення:

1. Міжнародний політичний процес: поняття, основні концептуальні засади аналізу, елементи та суб'єкти міжнародної політичної діяльності і відносин.
2. Світова політика як система міжнародних відносин. Діалектика внутрішньої і зовнішньої політики.
3. Глобалізація та її сутність. Основні теоретичні підходи до поняття «глобалізація».
4. Україна в контексті міжнародних відносин та глобалізаційних процесів.

Тема 7. Політична організація життя суспільства.

Питання для обговорення:

1. Теоретичні моделі політичної організації: еволюція і типи. Поняття політичної системи та її структура.
2. Системний підхід: генеза, сутнісні характеристики. Концепції політичної системи Істона та Алмонда.
3. Сутність і функції політичної системи.
4. Типологія політичних систем.

Тема 8. Політичні інститути як об'єкти політологічного аналізу

Питання для обговорення:

1. Поняття політичного інституту. Структура і типологія політичних інститутів
2. Держава як універсальний інститут політичної системи.
3. Недержавні інститути в політичній системі. Політичні партії.
4. Зростання впливу праворадикальних партій в провідних державах ЄС: причини, наслідки.

Тема 9. Індивідуальний та колективний рівні політичних процесів.

Питання для обговорення:

1. Людина як суб'єкт та об'єкт політики. Основні моделі взаємин людини та політики
2. Форма та типи політичної участі.
3. Соціальні групи як суб'єкти політики.
4. Політичні еліти та лідери як суб'єкти політики.
5. Роль масмедіа у політичних процесах.

Тема 10. Політичні зміни як фактор суспільного розвитку та політичних процесів. Політичні конфлікти.

Питання для обговорення:

1. Сутність політичних змін. Політичні зміни як специфічний тип соціальних змін.
2. Кризи і конфлікти в політичному розвитку. Політична криза як фактор соціальних змін.
3. Причини виникнення напруженості й політичних конфліктів.
4. Етнополітичний конфлікт

Тема 11. Політична модернізація і транзит в політичних процесах.

Питання для обговорення:

1. Поняття, сутність і етапи політичної модернізації.
2. Концепції політичного розвитку і транзитології.
3. Роль національної консолідації в процесах політичної модернізації.
4. Політична модернізація в сучасній Україні.

5. Самостійна робота

Самостійна робота є основним засобом засвоєння здобувачами навчального матеріалу в позааудиторний час без участі викладача. Обсяг і зміст самостійної роботи визначається робочою програмою та робочим планом в межах встановленого обсягу годин із навчальної дисципліни, методичними вказівками викладача. Самостійна робота здобувача забезпечується системою навчально-методичних засобів: конспектами лекцій, підручниками, навчальними та методичними посібниками, монографічною літературою і періодикою.

Навчальний матеріал, передбачений навчальним планом для засвоєння здобувачем в процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальними матеріалом, який опрацьовувався при проведенні навчальних занять. Викладач проводить діагностику якості самостійної роботи здобувача на практичних заняттях та індивідуальних заняттях (консультаціях).

Для успішного вивчення і засвоєння дисципліни «Політичні процеси, відносини та інститути як об'єкти політологічного аналізу» здобувачі вищої освіти повинні володіти значним обсягом інформації, частину якої вони отримують і опрацьовують під час самостійної роботи.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Сутність та типологія політичних процесів

1. Проаналізуйте сучасні теоретичні підходи до визначення поняття «політичний процес» та здійсніть їх критичне порівняння.
2. Розробіть авторську схему типології політичних процесів із аргументацією критеріїв класифікації.
3. Підготуйте аналітичний огляд сучасних українських досліджень (2020–2025 рр.) щодо трансформації політичних процесів.

Тема 2. Методологія дослідження політичних процесів

1. Обґрунтуйте доцільність застосування конкретного методологічного підходу (інституціонального, системного, порівняльного, неоінституціонального тощо) для власного дисертаційного дослідження.
2. Здійсніть порівняльний аналіз кількісних і якісних методів у дослідженні політичних процесів.
3. Розробіть модель дослідницького дизайну для аналізу конкретного політичного процесу.

Тема 3. Політичні відносини: сутність, структура, типологія.

1. Розкрийте співвідношення категорій «політичні відносини», «політична взаємодія» та «влада».
2. Проаналізуйте структурні елементи політичних відносин на прикладі сучасної України.
3. Обґрунтуйте критерії типологізації політичних відносин у різних політичних режимах.

Тема 4. Прийняття політичних рішень як змістовна складова політичних процесів та відносин: суть, технології прийняття і впровадження.

1. Проаналізуйте класичні та сучасні моделі прийняття політичних рішень.
2. Дослідіть вплив інституційного середовища на якість політичних рішень.

3. Підготуйте кейс-аналіз конкретного політичного рішення (національного або міжнародного рівня) із визначенням технологій його впровадження.

Тема 5. Суб'єктивний вимір політичних процесів: політична свідомість, культура та ідеологія

1. Проаналізуйте структуру політичної свідомості та її роль у формуванні політичної поведінки.
2. Здійсніть критичний огляд сучасних підходів до вивчення політичної культури.
3. Порівняйте основні політичні ідеології з позиції їх впливу на політичні процеси.

Тема 6. Світовий політичний процес

1. Проаналізуйте концепції світового політичного процесу в сучасній політичній теорії.
2. Охарактеризуйте роль міжнародних акторів у формуванні глобальних політичних процесів.
3. Підготуйте аналітичну записку щодо впливу війни в Україні на трансформацію світового політичного процесу.

Тема 7. Політична організація життя суспільства.

1. Дослідіть взаємодію держави, громадянського суспільства та політичних партій у сучасних умовах.
2. Проаналізуйте інституційні механізми забезпечення стабільності політичної системи.
3. Підготуйте порівняльний аналіз моделей політичної організації суспільства.

Тема 8. Політичні інститути як об'єкти політологічного аналізу

1. Розкрийте подвійний характер політичних інститутів у політичному процесі.
2. Здійсніть інституційний аналіз конкретного політичного інституту.
3. Оцініть ефективність функціонування політичних інститутів в умовах кризових трансформацій.

Тема 9. Індивідуальний та колективний рівні політичних процесів.

1. Проаналізуйте співвідношення індивідуальної та колективної політичної поведінки.
2. Дослідіть роль політичних лідерів у трансформації політичних процесів.
3. Розробіть концептуальну модель взаємодії мікро- та макrorівнів політичного процесу.

Тема 10. Політичні зміни як фактор суспільного розвитку та політичних процесів. Політичні конфлікти.

1. Здійсніть теоретичний аналіз типів політичних змін.
2. Розкрийте природу політичного конфлікту як рушія політичного розвитку.
3. Підготуватуйте кейс-аналіз сучасного політичного конфлікту з визначенням його стадій і механізмів врегулювання.

Тема 11. Політична модернізація і транзит в політичних процесах.

1. Проаналізуйте концепції політичної модернізації та транзиту.
2. Порівняйте моделі демократичного транзиту в постсоціалістичних країнах.
3. Оцініть специфіку модернізаційних процесів в Україні у 2014–2025 рр.

6. Методи навчання

В освітньому процесі застосовуються: лекції; практичні заняття; індивідуальні заняття (консультації); виконання творчих завдань під керівництвом викладача та самостійно.

Загалом використовуються такі методи:

1. Проблемно-орієнтоване навчання. Формування здатності самостійно визначати дослідницькі проблеми, формулювати гіпотези та обґрунтовувати шляхи їх розв'язання.
2. Дослідницький метод. Виконання індивідуальних і групових міні-досліджень із застосуванням сучасних політологічних методик (порівняльний аналіз, кейс-стаді, контент-аналіз, інституційний аналіз).
3. Метод наукової дискусії (дискусійні семінари). Організація аргументованого обговорення теоретичних підходів і сучасних наукових концепцій із формуванням навичок академічної полеміки.
4. Кейс-метод. Аналіз реальних політичних процесів, рішень і конфліктів із застосуванням теоретичних моделей та методологічних інструментів.
5. Метод критичного аналізу наукових джерел. Рецензування сучасних наукових статей (переважно 2020–2025 рр.), виявлення методологічних підходів, оцінка наукової новизни та аргументації.
6. Порівняльний метод навчання. Застосування компаративного аналізу політичних інститутів, режимів, процесів і моделей модернізації.
7. Моделювання політичних процесів. Розроблення концептуальних схем, аналітичних моделей та сценаріїв розвитку політичних змін.
8. Проектний метод. Підготовка індивідуальних або колективних аналітичних проектів.
9. Метод інтерактивних презентацій. Публічний захист результатів досліджень із подальшим експертним обговоренням та рефлексією.
10. Метод академічного письма. Підготовка наукових есе, аналітичних довідок, статей та фрагментів дисертаційних досліджень із дотриманням стандартів академічної доброчесності.

7. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю (заліку).

В процесі вивчення дисципліни використовуються такі методи оцінювання навчальної роботи здобувача освіти за 100-бальною шкалою:

- практичні заняття;
- самостійна робота;
- публічне оприлюднення самостійної роботи (залік).

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової:

Вид контролю	Шкала оцінювання	Ваговий коефіцієнт	Частка у підсумковій оцінці
Практичні заняття	0–100 балів	0,50	50 %
Самостійна робота	0–100 балів	0,40	40 %

Публічне оприлюднення самостійної роботи (залік).	0–100 балів	0,10	10 %
Разом		1,00	100 %

Критерії оцінювання практичних занять*

Бали / Критерій	01–34	35–59	60–64	65–74	75–84	85–100
1. Повнота відповіді (усна/письмова)	Відсутня відповідь або повністю не за темою (не розкриває питання практичного заняття)	Дуже коротка, уривчаста, не розкриває питання (лише загальні фрази без змісту теми/кейсу)	Лише часткове розкриття теми, значні пропуски	Тема загалом розкрита, однак бракує важливих аспектів (не враховано окремі чинники)	Відповідь майже повна, охоплено основні аспекти (охоплено ключові компоненти аналізу)	Повна, вичерпна відповідь із висвітленням усіх аспектів включно з чинниками, механізмами, прикладами з науково-професійної діяльності
2. Точність і правильність викладу (усного/письмового)	Повністю неправильна відповідь (помилкове тлумачення термінів)	Переважають грубі помилки (змішування понять, неправильні висновки щодо питання теми)	Значні неточності і та спотворення понять (частково некоректне тлумачення теорій та моделей теми)	Загалом правильно, але є деякі неточності (окремі неточні твердження щодо проблеми)	Майже без помилок, є поодинокі неточності (дрібні неточності в інтерпретації у висвітленні питання теми)	Абсолютна правильність, наукова точність (коректна інтерпретація теорій, концепцій і категорій питання теми)
3. Логічність і послідовність викладу (усного/письмового)	Виклад хаотичний, без зв'язку (немає структури аналізу ситуації/кейсу)	Логіка майже відсутня, уривчастість (твердження не пов'язані з темою практичного заняття)	Послідовність мало виражена, важко простежити логіку	Є логіка, але виклад непослідовний (структура є, але порушена причинно-наслідкова лінія)	Логічний виклад, незначні порушення послідовності (аналіз ситуації загалом структурований)	Чітка структура, логічна й послідовна відповідь (чітка логіка: поняття → чинники/механізми → висновки → обґрунтування)
4. Глибина розуміння	Не виявляє розуміння (не розуміє суті професійної поставлених проблем у темі)	Поверхневе розуміння (відтворює загальні визначення без пояснення)	Обмежене пояснення, без глибини (не показує причинно-наслідкові зв'язки в дослідницькому процесі)	Часткове пояснення причинно-наслідкових зв'язків (пояснює окремі зв'язки чинників і результатів поставленої проблеми)	Достатнє розуміння, пояснення із прикладами (пояснює механізми/чинники з прикладами політичних ситуацій)	Глибоке розуміння, узагальнення, системне пояснення (системно пояснює модель/механізми, робить узагальнення)

5. Аргументованість відповіді (усної/письмової)	Відсутні аргументи (твердження без обґрунтування)	Аргументів мало, вони непереконливі (без посилань на теорії/моделі/логіку аналізу)	Аргументи в достатньо, але без підтвердження (є позиція, але без прикладів або пояснень)	Аргументи є, але не завжди переконливі (частково спирається на теоретичні положення, але непослідовно)	Аргументована відповідь із прикладами (обґрунтовує висновки прикладами з політичних ситуацій)	Сильна аргументація з прикладами, доказами, посиланнями (спирається на теорії/моделі та коректні приклади аналізу політичної ситуацій)
6. Застосування теорії на практиці (усне/письмове обґрунтування)	Відсутнє (не застосовує теорії/підходить до кейсу)	Немає прикладів, лише абстрактні твердження (без розбору ситуації)	Наведено приклади, але недоречні (приклад не відповідають темі практичного заняття)	Доречні приклади, але неповні (є приклад, але без розкриття механізмів/чинників)	Практичні приклади доречні та різноманітні (кілька прикладів застосування теорії до професійних ситуацій)	Теорія застосована вдало, наведено яскраві й різноманітні приклади (повний аналіз кейсу через модель/теорію)
7. Термінологічна грамотність (усна/письмова)	Термінологія відсутня або неправильна	Використання термінів із значними помилками (плутає категорії, підміняє поняття)	Використання частково правильних термінів (окремі терміни коректні, але є змішування понять)	Використання більшості термінів правильно, але з помилками (дрібні помилки в категоріях/визначеннях)	Коректне використання термінів, незначні неточності (в основному точний політологічний понятійно-категорійний апарат)	Абсолютне володіння професійною термінологією (вільно й точно використовує політологічний понятійно-категорійний апарат)
8. Комунікативні навички (усні/письмові)	Відповідь відсутня (немає комунікації/представлення результату роботи)	Мовлення/стиль незрозумілі (важко сприймати відповідь/текст)	Мовлення/стиль малозрозумілі, є труднощі у сприйнятті (структура слабка, думки нечіткі)	Загалом зрозуміло, але не завжди чітко (потребує уточнень під час обговорення)	Коректне використання політологічних термінів, незначні неточності (здатний представити аналіз, але з дрібними мовними/логічними недоліками)	Абсолютне володіння професійною термінологією (чітко, переконливо презентує аналітичні висновки)
9. Самостійність мислення (усна/письмова)	Відсутні власні думки (лише формальні фрази без позиції)	Лише відтворення матеріалу (переказ теорії без аналізу кейсу/ситуації)	Мінімальні спроби власного аналізу (поодинокі судження без розгортання)	Є окремі власні судження (часткова інтерпретація)	Помітна самостійність, власні узагальнення (робить самостійні висновки за результатами аналізу)	Високий рівень самостійності, оригінальні ідеї (пропонує нестандартні інтерпретації/рішення щодо поставленої

						проблеми
10. Вміння усно відповідати на додаткові запитання / вміння давати письмові пояснення	Не відповідає (не може пояснити рішення/висновки щодо проблеми)	Відповідає зі значними труднощами (відповіді непослідовні, з помилками)	Відповідь неповна, з помилками (потребує суттєвих уточнень)	Загалом правильні відповіді, але потребують уточнень; пояснення не завжди логічно вибудовані	Упевнено відповідає на запитання, аргументує власну позицію; пояснення зрозумілі, але не завжди розгорнуті	Чітко, логічно й аргументовано відповідає на додаткові запитання; надає розгорнуті пояснення з опорою на теорії, моделі та аналіз ситуацій

** Оцінка визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за кожне практичне заняття (кожен здобувач має бути оцінений кожного практичного заняття). Пропуски практичних занять обов'язково відпрацьовуються в години консультацій, в іншому випадку вони вважаються оцінкою «0». Для здобувачів, які навчаються за індивідуальним графіком, поточне оцінювання проводиться під час консультацій та шляхом виконання завдань в системі Moodle.*

Критерії оцінювання самостійної роботи*

Бали / Критерій	01–34	35–59	60–64	65–74	75–84	85–100
1. Повнота виконання завдання	Завдання не виконано або не відповідає темі	Виконано формально, без розкриття змісту	Часткове виконання з істотними пропусками	Завдання виконано, але не всі аспекти розкриті	Майже повне виконання із незначним і пропусками	Повне, вичерпне виконання всіх вимог завдання
2. Наукова коректність і точність	Грубі помилки, некоректні твердження	Переважають помилки й неточності	Є суттєві неточності у використанні понять	Загалом коректно, але з окремими неточностями	Майже повна наукова коректність	Повна наукова коректність і точність викладу
3. Логічність і структурованість роботи	Відсутня логіка й структура	Структура слабка, логіка порушена	Фрагментарна логіка викладу	Загалом логічно, але з порушеннями	Чітка структура з незначними недоліками	Чітка, логічна й послідовна структура
4. Глибина аналізу	Аналіз відсутній	Поверхневий опис без аналізу	Обмежений аналіз без узагальнень	Частковий аналіз з окремими висновками	Достатньо глибокий аналіз з прикладами	Глибокий, системний аналіз з узагальненнями
5. Аргументованість і обґрунтованість	Аргументація відсутня	Аргументи непереконливі	Є аргументи без належного обґрунтування	Аргументація частково обґрунтована	Аргументовано з прикладами	Сильна аргументація з науковими опорами
6.	Термінологія	Багато	Частково	Переважно	Коректна	Вільна й

Термінологічна грамотність	некоректна або відсутня	помилки у термінах	коректне використання термінів	коректна термінологія	термінологія з незначними неточностями	точне володіння термінологією
7. Самостійність виконання	Відсутні власні судження	Робота репродуктивна	Мінімальні прояви самостійності	Часткова самостійність	Помітна самостійність і власні висновки	Високий рівень самостійності та оригінальності

* Оцінка визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за самостійну роботу для кожного заняття. Для здобувачів, які навчаються за індивідуальним графіком, поточне оцінювання проводиться під час консультацій та шляхом виконання завдань в системі Moodle.

**Критерії оцінювання підсумкового контролю (заліку)
з дисципліни «Політичні процеси, відносини та інститути як об'єкти політологічного аналізу»**

Оцінку «відмінно» (90–100 балів, А) заслуговує здобувач ступеня доктора філософії, який всебічно й глибоко володіє програмовим матеріалом дисципліни, демонструє системне розуміння професійної термінології та оперує понятійно-категорійним апаратом на високому науковому рівні, засвоїв основну та додаткову літературу, рекомендовану програмою, уміє критично аналізувати інформацію з різних наукових джерел, аргументовано застосовує теоретичні положення до аналізу професійних і наукових ситуацій, здатний продукувати оригінальні ідеї, наукові узагальнення та обґрунтовані висновки, вільно й логічно їх презентує.

Оцінку «добре» (85–89 балів, В) заслуговує здобувач ступеня доктора філософії, який повністю опанував програмовий матеріал дисципліни, має системні знання з проблематики дисципліни, виявляє здатність до самостійного пошуку та аналізу наукової інформації, засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою, уміє застосовувати теоретичні положення до аналізу науково-професійних ситуацій, здатний формулювати власні судження та ідеї, однак не в усіх відповідях демонструє достатню глибину аргументації або концептуальну завершеність висновків.

Оцінку «добре» (75–84 бали, С) заслуговує здобувач ступеня доктора філософії, який загалом опанував навчальну програму, але має окремі незначні прогалини у знаннях, уміє порівнювати, узагальнювати та систематизувати політологічну інформацію, застосовує знання у аналізі науково-дослідницької діяльності, засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою, здатний формулювати власні думки, проте вони не завжди відзначаються достатньою глибиною, методологічною чіткістю або аргументованістю.

Оцінку «задовільно» (65–74 бали, D) заслуговує здобувач ступеня доктора філософії, який володіє основним програмовим матеріалом у мінімально необхідному обсязі, достатньому для подальшої наукової та професійної діяльності, ознайомлений з основною літературою, рекомендованою програмою, допускає помилки у відповідях або при виконанні завдань, однак за умови вказівки на них здатний частково їх усунути та скоригувати власні судження.

Оцінку «задовільно» (60–64 бали, E) заслуговує здобувач ступеня доктора філософії, який володіє програмовим матеріалом на базовому рівні, необхідному для продовження навчання та наукової діяльності, однак виконання завдань відповідає лише мінімальним вимогам, характеризується обмеженою аргументацією, недостатньою глибиною аналізу та репродуктивним характером відповідей.

Оцінку «незадовільно» (35–59 балів, FX) отримує здобувач ступеня доктора філософії, який виявив суттєві прогалини у знаннях програмового матеріалу, допустив

принципові помилки у відповідях на залікові питання, не продемонстрував сформованості аналітичних, рефлексивних та концептуальних умінь, передбачених програмою дисципліни.

Оцінку «незадовільно» (01–34 бали, F) отримує здобувач ступеня доктора філософії, який володіє навчальним матеріалом лише на рівні фрагментарного відтворення, не готовий до самостійного аналізу наукової інформації, не здатний продукувати власні судження, ідеї чи узагальнення щодо проблем політологічного аналізу що унеможлиблює подальше навчання за відповідним освітньо-науковим рівнем.

Узагальнена шкала оцінювання:

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ЄКТС
90–100	“Відмінно”	A (відмінно)
85–89	“Добре”	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	“Задовільно”	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	“Незадовільно”	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
01–34		F (незадовільно з обов’язковим повторним курсом)

9. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання усіх видів завдань здобувачами вищої освіти і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання проводиться в установленому порядку.

Політика щодо академічної доброчесності. Списування під час проведення контрольних заходів заборонені. Під час контрольного заходу здобувач вищої освіти може користуватися лише дозволеними допоміжними матеріалами або засобами, йому забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими здобувачами вищої освіти, використовувати, розповсюджувати, збирати варіанти завдань.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов’язковим, пропуски практичних занять відпрацьовуються. За об’єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в дистанційній формі за погодженням із керівником курсу з дозволу адміністрації.

ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№ п/п	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор Epson EB-505 (1 шт.), рік виготовлення – 2021, рік ведення в експлуатацію – 2022 Екран проєкційний BRYAN 2:1,5 (1 шт.)	1-11
2.	Ноутбук (Базове програмне забезпечення: ОС Windows 10 – згідно з ліцензією Microsoft IT Academy та Microsoft DreamSpark for Students; Програмне забезпечення базових інформаційних технологій: MS Office, телекомунікаційне програмне забезпечення (Opera, Google Chrome, Firefox).	1-11
3.	Фліпчарт	1-11

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ:

Основна література:

1. Бортніков В.І. Дискурс парадоксальної політичної участі громадян в розвитку демократії. *Політологічний вісник: збірник наукових праць* / голов. ред. О. В. Батрименко; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К.: ТОВ «Вадекс», 2023. Вип. 90. С. 202-215с.
2. Вовк С. О. Загальна теорія політики (навчально-методичний посібник). Електронне мережеве видання. Полтава: ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2023.
3. Волківський М. Громадянське суспільство в Україні: особливості формування і роль у становленні держави. *Політичне життя*. 2023. №4. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/14873>
4. Волянук, О., Ладний, Ю. Етнополітика та національна стійкість в умовах війни. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методику викладання соціально-політичних дисциплін*. 2023. (34), С. 64–73.
5. Вонсович С. Загальна теорія політики: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка. 2024. URL: [Vonsovych-S.-Zahalna-teoriia-polityky.pdf](#)
6. Гончарук-Чолач Т.В., Гурик М.І., Томахів В.Я. Ліберальні вчення Людвіга фон Мізеса як теоретичне підґрунтя післявоєнної відбудови України. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 26(2). 2023. С. 61-65.
7. Дизайн публічної політики : навч. посіб. / С. С. Бульбенюк, В. А. Гапоненко, Н. А. Бабарикіна та ін. за заг. ред. Бульбенюк С. С. Київ : КНЕУ, 2025. 146 с.
8. Етнополітика в Україні в умовах сучасних суспільно-політичних змін: реальний стан, виклики, перспективи : монографія / автор. кол.: Войналович В. А. (керівник, наук. ред.), Єленський В. Є., Кулик В. М., Малиновська О. А., Набок С. В., Поліщук Ю. М., Рябчук М. Ю. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2023. 424 с.
9. Єрмоленко В. Плинні ідеології. Ідеї та політика в Європі ХІХ–ХХ століть. Київ: Дух і Літера, 2024. 480 с.
10. Кіянка І. Б. Політична конфліктологія: Навчальний посібник. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 96 с.
11. Козьмініх А. В., Сушко А. І. Загальна теорія політики: навчально-методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2024. 70 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bc3981ae-6592-46bb-a2fe-eccd1f10780d/content>
12. Коновальчук Т. А. Процеси та особливості політичного транзиту в Україні. Сталий розвиток суспільства та держави: сучасні виклики та напрямки розвитку: матер. Всеукр. наук. конф. молодих вчених / за ред. М. Р. Аракеляна, К. І. Спасової. Одеса, 2022. С. 231-233.
13. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. К.; Vivat, 2020. 256 с.
14. Кристиняк М. Особливості формування еліти в Україні та засади щодо вдосконалення процесу її створення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки» № 3 (27), 2020. С. 78-82. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal_paper/2020/nov/22510/14.pdf
15. Манелюк Ю. М. Політичні ідеології: практикум. Київ: КНЕУ, 2024. 217с.
16. Міжнародна політологія: навч. посіб. / Бульбенюк С. С., Гапоненко В. А., Довганик Н. М. та ін.; Електрон. текст. дані. Київ : КНЕУ, 2022. 290 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/3aa6b37e-a095-421e-a40e-10054b3ddb9a>
17. Назарчук О. Вплив політичних еліт на державну політику та громадські ініціативи в Україні. *Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління*. 2024. №3 (75). URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/4447?utm>
18. Неліпа Д. В. Системний аналіз в політології: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2023, 304 с.

19. Новакова О.В., Пашина Н.П. Політичні процеси та політичні відносини К.: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2016. 398 с.
20. Остапець Ю. Політичні партії і партійні системи. Основи громадянського суспільства та політичних знань: навч. посіб. Суми: Унів.кн., 2023.
21. Петренко І. І. Політичне рішення. Навч. посібник. К.: Норма права, 2023. 220 с.
22. Політична модернізація та транзитивні процеси: електрон. метод. рекомендації до вивчення курсу «Політична модернізація та транзитивні процеси» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / уклад. А.В. Кройтор. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І.Мечникова, 2023. 56 с.
23. Політичне лідерство: навчальний посібник / В. А. Гапоненко, С. С. Бульбенюк, Н. М. Довганик та ін. К.: КНЕУ, 2021. 324 с.
24. Політичні інститути та процеси : методичні рекомендації до вивчення дисципліни: для аспірантів спеціальності «Політологія» / Укладачі : Є. В. Перегуда, Ф. Г. Семенченко. Київ-Тернопіль : КНУБА, Ф-ОП Шпак В .Б., 2023. 44 с. URI <https://repository.knuba.edu.ua/handle/123456789/18020>
25. Політичні інститути та процеси у країнах Центральної і Східної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: колективна монографія / за заг. ред.: Юрія Остапця і Маріана Токаря. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2023. 680 с.
26. Політичні технології в сучасних владних процесах : навчальний посібник / В. Ф. Смолянчук, С. С. Бульбенюк, Ю. М. Манелюк та ін. К.: КНЕУ, 2021. 328 с.
27. Робінкова С. Динаміка розвитку політичних систем в історії та теорії політичної думки. *Соціально-політичні студії. Науковий альманах. Праці молодих науковців.* 2024. Вип.8. URL:<https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e522a16c-bcbc-483f-b334-7543a9ba462e/content>
28. Романюк А. Еволюція політичних інститутів. Коли і за яких обставин сформувалися політичні інститути?: навч. посібник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2025. 184 с.
29. Сухонос В., Куліш А., Білокінь Р. Державознавство: підручник. Суми: Університетська книга, 2021. 493 с.
30. Сучасні політичні процеси: навч.-метод. посіб. для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти. / Уклад.: Л. Кормич, І. Милосердна, А. Прохоренко. Одеса : Фенікс, 2023. 58 с.
31. Томахів В. Загальна теорія політики: навч. посіб. Тернопіль. ЗУНУ, 2025. 260 с.
32. Томахів В. Методичні вказівки з навчальної дисципліни «Політичні процеси, відносини та інститути як об'єкти політологічного аналізу» для здобувачів третього рівня освіти. Першоджерела. Тернопіль: ЗУНУ, 2025. 24 с.
33. Томахів В. Методичні вказівки з навчальної дисципліни «Політичні процеси, відносини та інститути як об'єкти політологічного аналізу» для здобувачів третього рівня освіти. Тернопіль: ЗУНУ. 2025. 24 с.
34. Томахів В. Методичні вказівки з навчальної дисципліни «Політичні процеси, відносини та інститути як об'єкти політологічного аналізу». Глосарій. Самостійна робота для здобувачів третього рівня освіти. Тернопіль: ЗУНУ. 2025. 24 с
35. Томахів В. Я. Приймич А.П. Невидимі війни чорного піару в глобальному політичному контексті. *Політикус*: 2025. № 2. С. 172-176.
36. Томахів В. Я., Качуровський О. П. Концептуальні засади дослідження демократичних трансформаційних процесів. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. № 47. С. 140–144.
37. Томахів В., Качуровський О.. Концептуальні засади дослідження національної консолідації. *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2023, № 51. С.222-230.
38. Томахів В., Качуровський О.. Вплив корупції на політичну систему сучасної України. *Гілея: науковий вісник*. 2021. Випуск 160.(№ 1-2) Ч.3. Політичні науки. С.100-104.
39. Томахів В.Я. Політичні трансформації в європейських національних державах в умовах глобалізаційних процесів. / Трансформація суспільних відносин в Україні в умовах

децентралізації публічної влади (соціально-філософський та політологічний аспекти): монографія / авт. колектив: О. Рудакевич (керівник) та ін. Тернопіль: ЗУНУ, 2025., С.373-405.

40. Шайгородський Ю. Політична культура як чинник розвитку демократичного політичного режиму в Україні. Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні : монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівник, наук. ред.), Т. А. Бевз, С. Г. Брехаря, М. С. Кармазіна, В. О. Ковалевський, О. Ю. Кондратенко, Н. В. Кононенко, Т. М. Ляшенко, О. М. Майборода, Ю. Ж. Шайгородський. Київ : ІІІЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. С.304-351.
41. Goncharuk-Cholach N., Tomakhiv V., Chuhur R. Communication process as political interaction between mass media and political propaganda. «*Політичне життя*», 2023. № 2, С.66-71.
42. Introduction to Political Science. / Mark Carl Rom, Georgetown University; Masaki Hidaka, American University, Rachel Bzostek Walker, Collin Colleg. OpenStax Rice University, 2022. 626 p. URL: Introduction to Political Science.
43. Heywood A. Political Theory: An Introduction 3rd edition. Palgrave Macmillan, 2005. 432 p.
44. Tomakhiv V., Prymnych A. An individualistic approach to the research of black pr in election campaigns. *Політичне життя*. 2024. № 3. С 81-84.

Додаткова література:

1. Гантінгтон Семюель. Політичний порядок у мінливих суспільствах./ пер. з англ. Тарас Цимбал. Київ: Наш формат, 2020, 448 с.
2. Литвин В.С. Політичні режими сучасності : інституційні та процесуальні виміри аналізу : навч. посібник . Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 632 с.
3. Мацієвський Ю. В. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014). Чернівці: Книги – XXI, 2016. 552 с.
4. Пахарев А.Д. Політичні інститути і процеси в сучасній Україні Навчальний посібник. К., 2011. 182 с.
5. Політична система України: конституційна модель та політичні практики : монографія / кол. авт.: Зеленько Г. І. (кер., наук. ред.) та ін. Київ : ІІІЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с.
6. Політологічний енциклопедичний словник / Упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид. К.: Генеза, 2004. 736 с
7. Фукуяма. Френсіс. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції. К., Наш формат, 2018. 576 с.
8. Фукуяма. Френсіс Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. К., Наш Формат, 2019. 608 с.

Інформаційні ресурси

1. Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua/>
2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Національна Парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>
4. Національна бібліотека імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>
5. Freedom House. URL: <https://freedomhouse.org>
6. International Institute for Democracy and Electoral Assistance. URL: <https://www.idea.int>
7. Varieties of Democracy Institute. URL: <https://www.v-dem.net>
8. Directory of Open Access Journals. URL: <https://doaj.org>
9. JSTOR . URL: <https://www.jstor.org>
10. ResearchGate. URL: <https://www.researchgate.net>
11. Carnegie Endowment for International Peace. URL: <https://carnegieendowment.org>

